

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในบทนี้ เป็นการนำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 5 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง แบบแผนและขั้นตอนการวิจัย ส่วนที่สอง การสร้างเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตเชิงบูรณาการในมิติความสุข ส่วนที่สาม การทดสอบเครื่องมือ ส่วนที่สี่ การวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนที่ 5 การสังเคราะห์และบูรณาการเครื่องมือวัดการพัฒนา รายละเอียดดังนี้ คือ

แบบแผนและขั้นตอนการวิจัย

แบบแผน

การศึกษาและพัฒนาเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตในมิติความสุขครั้งนี้ เป็นการวิจัยค้นคว้าหาสิ่งใหม่ (Exploratory Research) เนื่องจากยังไม่มีการพัฒนาเครื่องมือวัดในระดับปัจเจกบุคคลตามแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ในการศึกษาได้ใช้ระเบียบวิธีเชิงบูรณาการการวิจัย 3 รูปแบบ คือ 1) การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) 2) การวิจัยเชิงสำรวจ (Filed Research) และ 3) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการนำข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ที่ได้จากกลุ่มตัวอย่าง ประกอบการวิจัย ในการทดสอบความสามารถของเครื่องมือที่ใช้ในการวัด โดยมีขั้นตอนดำเนินการ 5 ขั้นตอน ดังนี้

การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่ การศึกษาจาก หนังสือ ตำรา สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ผลงานวิจัย และเอกสารบทความ ข้อมูล สถิติ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อรวบรวมแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการพัฒนาความสุข โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ ดังนี้ 1) ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตคนไทย (Quality of Life: QOL) 2) ดัชนีชี้วัดการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index: HDI) 3) ดัชนีชี้วัดความก้าวหน้าของคนไทย (Human Achievement Index: HAI) 4) ตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุข (Well-Being Index: WBI) 5) ตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security Index: HIS) 6) ตัวชี้วัดความสุข (Happiness Indicator: HPI) ที่ใช้อยู่และจากผลการวิจัย และตัวชี้วัดความสุข ของ ริชาร์ด เบลาร์ด ความคิดเชิงบวก ของ มาร์ติน เซลิเกแมน และ ความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย ของ Daniel Kahneman และ Alan B. Krueger และแนวคิดพัฒนาความสุขเชิงพุทธ สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) และแนวคิดความสุขของภูวน และผลงานวิจัยอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ประกอบการวิเคราะห์ เพื่อจัดทำเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตเชิงบูรณาการ ในมิติความสุข และทำการทดสอบเครื่องมือ (Pre-test) เบื้องต้น

การสร้างเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตในมิติความสุข โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบตัวชี้วัดสังเคราะห์ เชิงบูรณาการที่ได้จากการศึกษา โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดที่มีปัจจัยร่วม ความถี่สูงสุดนำมาสังเคราะห์ ประกอบการจัดทำเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตบูรณาการในมิติความสุข ที่สะท้อนความสุข ความพึงพอใจ การพัฒนาความสุขของการดำเนินชีวิตในระดับปัจเจกบุคคล

การทดสอบเครื่องมือคุณภาพชีวิตเชิงบูรณาการในมิติความสุข ทำการทดสอบ จากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นการนำ ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) วิเคราะห์ ความสอดคล้อง ความสมบูรณ์ ในเชิงตรรกะ ในบริบทสังคมไทย พร้อมทั้งทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเชิงคุณภาพ จากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อให้ได้แนวคิด และข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตเชิงบูรณาการในมิติของความสุข

การทดสอบเครื่องมือคุณภาพชีวิตเชิงบูรณาการในมิติความสุข โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Field Quantitative Research) เป็นการนำเครื่องมือที่ได้จากการพัฒนา ทดสอบกับกลุ่มประชากรในจังหวัดตัวอย่าง 2 จังหวัด คือ จังหวัดชลบุรีและ จังหวัดสมุทรปราการ โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่มีค่าเฉลี่ยของการวัดการพัฒนาด้านของ UNDP ในปี พ.ศ. 2546 มีค่าอยู่ในระดับสูง เพื่อเปรียบเทียบเครื่องมือที่ใช้วัด แสดงค่าความแตกต่างความสุขในระดับ ที่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร และเป็น การทดสอบค่าความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ และทดสอบความสัมพันธ์ ระหว่างองค์ประกอบ และตัวชี้วัด ของเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตในมิติความสุขและในกลุ่มประชากร ตัวแปรอิสระ เพศ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ สถานภาพสมรส ลักษณะบ้าน พื้น ที่ (ในเขตเทศบาล นอกเขตเทศบาล) โดย การวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และหาความสัมพันธ์ ความเชื่อมั่นของตัวชี้วัดใช้วัดคุณภาพชีวิตในมิติความสุข ระดับปัจเจกบุคคลในบริบทสังคมไทย ดังรายละเอียด คือ

ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย ผู้วิจัยแบ่งเป็นสองส่วนคือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดในการสร้างเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตในมิติความสุข ส่วนที่สอง คือการนำเครื่องมือทดสอบเบื้องต้น โดยใช้การสำรวจภาคสนาม (Field Survey Research) ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง ผู้ทรงคุณวุฒิ/ ผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มประชากรตัวอย่าง ในจังหวัดตัวอย่าง 2 จังหวัด รายละเอียด ดังนี้ คือ

1. การสร้างเครื่องมือคุณภาพชีวิตในมิติความสุข เป็นการศึกษาวิจัยเอกสาร โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และทบทวนวรรณกรรมปริทัศน์ (Review Literature) ประกอบด้วย หนังสือ ตำรา บทความวิจัย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สื่อในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ เอกสารสัมมนา เป็นต้น เพื่อวิเคราะห์ หาปัจจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการพัฒนาด้านจิตใจ และ

ตัวชี้วัดความสุข เป็นการเปรียบเทียบองค์ประกอบ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การวัดความมั่นคงของมนุษย์ ดัชนีความก้าวหน้าของคนไทย ดัชนีความอยู่ดีมีสุข ดัชนีความมั่นคงของมนุษย์ และ ดัชนีวัดความสุข ผู้วิจัยทำการศึกษา โดยใช้วิธีสร้างข้อสรุป แบบนิรนัย จากข้อมูลเชิงพรรณนา ในกรอบแนวคิดคุณภาพชีวิตเชิงบูรณาการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ สะกักองค์ประกอบร่วม ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตใจ และพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติของความสุข ระดับปัจเจกบุคคล เพื่อการจัดระบบองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วม (Intersection)

เกณฑ์การเลือกการพิจารณาเลือกองค์ประกอบ ประกอบด้วย 2 แนวทาง คือ

1. แนวทางการเลือกองค์ประกอบพื้นฐาน หมายถึง องค์ประกอบที่ได้จากการพิจารณา ดัชนีและตัวชี้วัด ที่ใช้วัดคุณภาพชีวิต และวัดความสุข ที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึก ในระดับปัจเจก โดยคำนึงถึงคุณภาพชีวิตหรือความสุขแบบแยกส่วน ในแต่ละองค์ประกอบ โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องและความถี่ขององค์ประกอบตัวชี้วัดที่มีความถี่สูงสุด 6 อันดับ ที่มีการศึกษาในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2540-พ.ศ. 2554 (ค.ศ. 1997-ค.ศ. 2011) ทั้งตะวันตกและตะวันออก ประกอบด้วย ประเทศนิวซีแลนด์ 2546; ประเทศแคนาดา, 2547; วิชัย รูปจำดี และคณะ, 2542; สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2541; ประเทศอังกฤษ, 2548; Cummins and Lau, 2006; Cummins, 1997 a; Diener and Suh, 1999; Michael, 2006; Sirgy, and Stimil, Eds., 1995; UNDP, 2003 ตามลำดับ ซึ่งประกอบด้วย 28 องค์ประกอบ คือ สุขภาพ รายได้ สภาพแวดล้อม ผลผลิต มาตรฐานความเป็นอยู่/ ความอยู่ดีมีสุขทางวัตถุ ความอยู่ดีมีสุขทางจิตใจ ชีวิตการทำงาน ชีวิตความเป็นส่วนตัว/ อิสระ ความพอใจในชีวิต ชีวิตครอบครัว ชีวิตชุมชน การมีงานทำ อาหาร ที่อยู่อาศัย ความเชื่อ/ ค่านิยม ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต การใช้สติปัญญา การมีส่วนร่วม ความเครียด ความสัมพันธ์กับเพื่อน การมีชื่อเสียง ชีวิตสังคม การพักผ่อนหย่อนใจ ชีวิตจิตใจ/ จิตวิญญาณ การยอมรับ/ ความสำเร็จในตนเอง เป้าหมายและค่านิยม (Goals and Value) พบว่า องค์ประกอบที่มีความถี่ ร้อยละ ที่มีการนำมาใช้วัดคุณภาพชีวิตสูงสุด คือ อันดับหนึ่ง มี 2 องค์ประกอบ คือ 1) สุขภาพ 2) รายได้ อันดับสอง มี 4 องค์ประกอบ คือ 3) สภาพแวดล้อม 4) ความพอใจในชีวิต 5) ชีวิตครอบครัว 6) การศึกษา อันดับสามคือ 7) ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต 8) การมีงานทำ อันดับสี่ คือ 9) ชีวิตชุมชน 10) การมีส่วนร่วม อันดับห้า คือ มาตรฐานชีวิตความเป็นอยู่/ ความอยู่ดีมีสุขทางวัตถุ

องค์ประกอบวัดความสุข แนวทางพื้นฐาน ที่มีการศึกษาในช่วงระยะเวลา พ.ศ. 2540-พ.ศ. 2554 (ค.ศ. 1997-ค.ศ. 2011) ทั้งตะวันตกและตะวันออก ประกอบด้วย Centre for Bhuta Studies, 2008; Diener, 2005; Kanhehan, 1999; Layard , 2005 c; Lyubomirsky, 2008; OECD, 2009; Seligman, 2002; UNDP, 2006 และองค์ประกอบวัดความสุขตามแนวคิดตะวันออก คือ พิชิตพิทักษ์เทพสมบัติ และคณะ, 2553; องค์ประกอบวัดความอยู่ดีมีสุข สำนักงานคณะกรรมการ

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), 2550; ศูนย์วิจัยมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (เอแบค), 2553; สำนักงานส่งเสริมสุขภาพแห่งชาติ (สสส.) กระทรวงสาธารณสุข, 2553 ประกอบด้วย 40 องค์ประกอบ ได้แก่ ความมั่นคงในอารมณ์ สุขภาพจิตแข็งแรง ความสงบในจิตใจ มีความเชื่อ/ทำดีได้ดี การเรียนรู้/ การฝึกที่จะให้อภัย ความรู้สึก/ อารมณ์ทางบวก การปฏิบัติทางศาสนา/ การทำบุญ คุณธรรมจริยธรรม ความสำเร็จ การมีเป้าหมายในชีวิต ด้านการงาน ครอบครัว การศึกษา สิ่งแวดล้อมดี ชีวิตความเป็นอยู่ สุขภาพกาย การรักษาพยาบาล มาตรฐานการดำเนินชีวิต มีเวลา/ การใช้เวลาการพักผ่อนหย่อนใจ คุณภาพการหลับ อาหาร ที่อยู่อาศัย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ชุมชน/ ความเข้มแข็งของชุมชน การได้รับข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยี เสรีภาพส่วนบุคคล ค่านิยมส่วนบุคคล ลักษณะส่วนบุคคล สังคมเพื่อนฝูง/ ความสัมพันธ์ที่ดี ระดับความสุขโดยรวมในปัจจุบัน ประเมินภาพรวมความสุขในปัจจุบัน การบริหารจัดการที่ดีของรัฐ/ ธรรมาภิบาล วัฒนธรรม แรงงาน การเมือง การมีส่วนร่วม เศรษฐกิจ ซึ่งจากการศึกษา ปัจจัยร่วมองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตและองค์ประกอบความสุข แนวทางพื้นฐาน ผู้วิจัย พบว่า ความถี่ ร้อยละ ที่มีค่าสูงสุด 6 อันดับ ที่เป็นองค์ประกอบร่วมกัน (Intersection) และนำมาเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตแนวทางพื้นฐาน คือ 1) สุขภาพกาย 2) ครอบครัว 3) การทำงาน 4) การศึกษา 5) สภาพแวดล้อม/ สิ่งแวดล้อม 6) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2. แนวทางการสร้างองค์ประกอบเชิงบูรณาการ (Integrative Approach) ผู้วิจัย พบว่า จากการศึกษา องค์ประกอบของการวัดคุณภาพชีวิต และองค์ประกอบวัดความสุข มีองค์ประกอบที่มีผู้ที่ทำศึกษาน้อย โดยพิจารณาจาก ความถี่ ร้อยละ ที่ได้จากแนวทางพื้นฐาน มีค่าอยู่ในกลุ่มต่ำ คือมีค่าคะแนนระหว่าง 1-2 คะแนน (ดูตารางที่ 4-1 ถึง 4-2) และรวมกับ แนวคิดสุขภาวะองค์รวมเชิงพุทธ ของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2549) มีแนวคิดว่าการพัฒนาคน การพัฒนาชีวิต ควรมองความสัมพันธ์ ระหว่าง สิ่งแวดล้อม ภาวะจิต และ ปัญญา เป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการก้าวไปสู่จุดหมายแห่งชีวิตที่ดี ผู้วิจัย จึง ได้ศึกษาแนวทางการสร้างตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตในมิติความสุข โดยให้ความสำคัญกับส่วนต่าง ๆ ที่ผสมผสาน และมีความสัมพันธ์ในแต่ละองค์ประกอบ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องเชื่อมโยง ระหว่างร่างกายและจิตใจ ทั้งในเชิงการเกื้อกูลกัน (Supplementary) และความต่อเนื่อง (Continuity) ซึ่งเป็น การพัฒนาด้านจิตใจ เพื่อเป็นการบำรุงและเสริมคุณภาพชีวิตในระดับจิต ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) เวลา/ การใช้เวลาพักผ่อนหย่อนใจ 2) ความรู้สึกและอารมณ์ทางบวก 3) การมีเป้าหมายในชีวิต 4) ความสงบในจิตใจ 5) ความเชื่อ/ ความศรัทธา/ การปฏิบัติทางศาสนา

ดังนั้น เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตในมิติความสุขที่ใช้ในการศึกษา พัฒนาเป็นข้อคำถาม ประกอบด้วย 11 องค์ประกอบ คือ สุขภาพกาย สุขภาพใจ ครอบครัว การทำงาน การศึกษา/

การเรียนรู้ เวลา/ การพักผ่อนหย่อนใจ สภาพแวดล้อม/ สิ่งแวดล้อม ความรู้สึก/ อารมณ์ทางบวก
การมีเป้าหมายในชีวิต ความสงบในจิตใจ/ การพัฒนาทางด้านจิตใจ ความเชื่อ/ ความศรัทธา/
การปฏิบัติทางศาสนา

2. การทดสอบเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตในมิติความสุข ทำการทดสอบเครื่องมือ โดย
การวิจัยเชิงคุณภาพ และวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่าน เป็นการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย 1) พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) เจ้าอาวาสวัดประยุรวงศาวาส อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และปัจจุบันดำรงตำแหน่งกรรมการมหาเถรสมาคม 2) พระมหาปลัดสุวัฒน์ รองเจ้าอาวาส และรักษาการเจ้าอาวาส ๔ วัดญาณเวศกวัน อำเภอสาขลา จังหวัดนครปฐม 3) รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 4) ผู้เชี่ยวชาญกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข 5) รองอธิบดี กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย 6) ผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรปราการ และ 7) รองผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี

เกณฑ์ในการพิจารณาเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัย มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา คือ ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิของหน่วยงานภาครัฐ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย 3 ส่วน

1. เนื่องจากจุดเด่นของการพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติความสุข ผู้วิจัย มุ่งเน้น การพัฒนา
ด้านจิตใจที่สอดคล้องกับแนวทางหลักการพัฒนาตนเอง และพัฒนาจิตใจ ในทางพุทธศาสนา

2. การเลือกหน่วยงานราชการ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขและ
คุณภาพชีวิตของคนไทยในครอบครัวและชุมชน ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ และ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

3. การเลือกผู้บริหารระดับพื้นที่ คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด มี
บทบาทหน้าที่ ในการดูแล บำบัดทุกข์ บำรุงสุขของประชาชนในส่วนภูมิภาคโดยภาพรวมและจัดทำ
แผนพัฒนาจังหวัด

เครื่องมือในการสัมภาษณ์ คือแบบสัมภาษณ์เป็นการสอบถามแนวคิดเกี่ยวกับ โครงสร้าง
เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตในมิติความสุขในระดับปัจเจกบุคคล โดยพิจารณาองค์ประกอบ ความ
สอดคล้อง เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย และการพิจารณาถึง ความชัดเจน ความสอดคล้องของ
ตัวชี้วัด ในการนำไปวัดคุณภาพชีวิตในมิติความสุข ระดับปัจเจก ที่ผู้วิจัยได้พัฒนา (รายละเอียด
ในภาคผนวก)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ สถิติพรรณนา คือ ความถี่ ร้อยละ และการตีความ (Interpretation) และวิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ และข้อเสนอแนะ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เชื่อมโยง ตามแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ

การวิจัยเชิงสำรวจ (Field Research) เป็นการทดสอบเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตในมิติความสุข ในกลุ่มประชากรตัวอย่าง โดยการเก็บข้อมูลภาคสนาม มีระเบียบวิธีวิจัย คือ

การสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) คือ ขั้นที่หนึ่ง เลือกสุ่มจังหวัดตัวอย่าง โดยพิจารณาเลือกจังหวัดในกลุ่มของความก้าวหน้าของคน ของยูเอ็นดีพี ซึ่งประเมินในปี พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นปี หลังสุดที่มีการสำรวจ ดัชนีความก้าวหน้าของคน (Human Achievement Index: HAI) ประกอบด้วย 8 ด้าน คือ 1) ดัชนีด้านสุขภาพ 2) ดัชนีด้านการศึกษา 3) ดัชนีด้านการทำงาน 4) ดัชนีด้านรายได้ 5) ดัชนีด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม 6) ดัชนีด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน 7) ดัชนีด้านคมนาคมและการสื่อสาร 8) ดัชนีการมีส่วนร่วม (UNDP, 2546, หน้า 128-130) เลือกสุ่มจังหวัดในกลุ่มจังหวัดที่มีคะแนนการพัฒนาคนในกลุ่มสูง (ซึ่งดัชนีความก้าวหน้าของคน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม คือ กลุ่มสูงมีคะแนนระหว่าง 0.668-0.718 มี 6 จังหวัด กลุ่มค่อนข้างสูง มีคะแนน 0.620-0.668) มี 24 จังหวัด กลุ่มระดับกลาง คะแนนระหว่าง 0.572-0.62, มี 20 จังหวัด, กลุ่มค่อนข้างต่ำ คือ คะแนนระหว่าง 0.524-0.572 มี 20 จังหวัด และกลุ่มต่ำสุด คะแนน 0.476-0.524 มี 6 จังหวัด, จังหวัดชลบุรี อยู่ในกลุ่มสูง มีค่าคะแนนเท่ากับ 0.7006, จังหวัดสมุทรปราการ อยู่ในกลุ่มค่อนข้าง สูง คือ มีค่าเท่ากับ 0.6416 (สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ, 2546, หน้า 128-129) กลุ่มละหนึ่งจังหวัด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดสมุทรปราการ (ในปี พ.ศ. 2552 มีค่าเท่ากับ 0.6555)

ขั้นที่สอง คือ เลือกอำเภอ 1 อำเภอ ๆ ละ 2 ตำบล ประกอบด้วย จังหวัดชลบุรี อำเภอเมืองและอำเภอสัตหิรา จังหวัดสมุทรปราการ อำเภอเมืองและอำเภอบางพลี

ขั้นที่สาม เลือกสุ่มประชาชนที่อยู่ในเขตในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ประชากรเป้าหมาย คือ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป

ขนาดตัวอย่าง ขนาดตัวอย่างจำนวน 300 ตัวอย่าง รายละเอียด ดังตารางที่ 3-1

ตารางที่ 3-1 ขนาดตัวอย่างแยกตามเขตพื้นที่

จังหวัด	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล	รวม
ชลบุรี	51	79	150
สมุทรปราการ	55	95	150
รวม	106	174	300

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์คุณภาพชีวิตในมิติความสุข แบ่งเป็น 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้บริหารเชิงนโยบาย ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์สำหรับประชาชน เพื่อทดสอบเบื้องต้น ประกอบด้วยข้อคำถามที่เกี่ยวกับลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง คือ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพการทำงาน/ อาชีพ สถานภาพสมรส จำนวนบุตร จำนวนบุตรที่ต้องเลี้ยงดู ลักษณะบ้าน การแบ่งสัดส่วนบ้าน เงินเดือน/ รายได้ ส่วนที่สองเป็นการสอบถามความเห็นทัศนคติ และความรู้สึก เป็นเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตในมิติความสุข เพื่อให้ประชาชนสะท้อนภาพความสุขออกมาเบื้องต้น ดังนี้ คือ

เครื่องมือชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้บริหารเชิงนโยบาย เป็นการสัมภาษณ์แนวคิด เกี่ยวกับโครงสร้างของเครื่องมือ ความเหมาะสม ความสามารถในการวัดที่สะท้อนคุณภาพชีวิตในมิติความสุข และปรัชญาในการดำเนินชีวิตเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขในระดับปัจเจกบุคคล และข้อเสนอแนะ เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตในมิติความสุขครอบคลุมในประเด็นความสามารถในการวัดคุณภาพชีวิตในมิติความสุข และการสะท้อนภาพรวมคุณภาพของเครื่องมือ

ประเด็นข้อคำถาม

1. โครงสร้างของเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตในมิติความสุขของคนไทย ตามแนวคิดและทัศนะของท่านควรมีองค์ประกอบหลักที่สำคัญอะไรบ้าง และจากร่างเครื่องมือนี้ ตัวชี้วัดเพียงพอและเหมาะสม ที่จะสะท้อนความสุขของคนไทยหรือไม่อย่างไร
2. การจัดระบบการวัด ควรมีรูปแบบและการกำหนดผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ช่วงเวลาของการวัด และควรมีระบบอย่างไร ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสังคมไทย
3. ในการประเมินคุณภาพชีวิตในมิติความสุขของคนไทย ควรมีมาตรฐาน เกณฑ์อย่างไร ที่เหมาะสม เพื่อใช้วัดในระดับปัจเจกบุคคล
4. ท่านคิดว่าองค์ประกอบ การวัดคุณภาพชีวิตในมิติความสุขของคนไทย ควรให้ลำดับความสำคัญ ในองค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้อย่างไร (เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย)

4.1 สุขภาพกาย

- 4.2 สุขภาพใจ
- 4.3 ครอบครัว
- 4.4 การทำงาน
- 4.5 สภาพแวดล้อม/ สิ่งแวดล้อม
- 4.6 การศึกษา
- 4.7 เวลา/ การใช้เวลา: การพักผ่อนหย่อนใจ
- 4.8 ความรู้สึก/ อารมณ์ทางบวก (Positive Emotion)
- 4.9 การมีเป้าหมายในชีวิต (Meaning)
- 4.10 ความสงบในจิตใจ
- 4.11 ความเชื่อ/ ความศรัทธา/ การปฏิบัติทางศาสนา

5. แนวคิด เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ทิศทาง แนวโน้ม ของคุณภาพชีวิตด้านความสุขของคนไทย (โดยพิจารณาจากกรอบที่ได้วิเคราะห์ในข้อ 2.1) ท่านคิดว่าปัจจุบันคนไทยมีความสุข ความพึงพอใจในระดับใด (ให้คะแนน 1-10)

6. คนไทยในปัจจุบันมองความสุขของชีวิตที่สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับโครงสร้าง

7. ถ้าไม่สอดคล้อง คนไทยควรจะมองความสุขในองค์ประกอบใด

8. สำหรับตัวท่าน ท่านมองคุณภาพชีวิตในมิติความสุข สอดคล้องกับโครงสร้างนี้มากน้อยเพียงใด

9. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

เครื่องมือชุดที่ 2 เป็นเครื่องมือใช้สัมภาษณ์ประชาชน เพื่อวัดระดับคุณภาพชีวิตในมิติของความสุข ของประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระหรือตัวแปรต้น เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ ตัวแปรตามได้จากการพัฒนาเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตเชิงบูรณาการในมิติความสุข ที่พัฒนา ประกอบด้วย 11 องค์ประกอบ สุขภาพกาย สุขภาพใจ ครอบครัว สภาพแวดล้อม การศึกษา/ การเรียนรู้ เวลา/ การใช้เวลา: การพักผ่อนหย่อนใจ ความรู้สึก/ อารมณ์ทางบวก (Positive Emotion) การมีเป้าหมายในชีวิต (Meaning) ความสงบในจิตใจ การปฏิบัติทางศาสนา ปัจจัยพื้นฐานการดำเนินชีวิต ความพึงพอใจในชีวิต เป็นต้น (รายละเอียด ดังตารางที่ 3-2)

ตารางที่ 3-2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม และกรอบประเด็นแบบสัมภาษณ์

การเก็บข้อมูลภาคสนาม	กลุ่มตัวอย่าง/ ขนาดตัวอย่าง	ประเด็นคำถาม
กลุ่มที่ 1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ	สัมภาษณ์ Key Informants จำนวน 7 ท่าน คือ พระธรรมโกศาจารย์ อธิการบดีมหาวิทยาลัย ราชภัฏวชิรเวศวัน รองเจ้าอาวาส วัดญาณเวศกวัน ผู้บริหาร/ตัวแทนภาครัฐ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข และสศช.	1. โครงสร้างของเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตในมิติความสุขของคนไทย 2. การจัดระบบ รูปแบบการวัด 3. การให้ลำดับความสำคัญองค์ประกอบของเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตในมิติความสุข 4. แนวคิด ความสอดคล้องเหมาะสม บริบทสังคมไทย 5. แนวคิด สภาพปัจจุบันทิศทาง แนวโน้ม คุณภาพชีวิตความสุขของคนไทย 5. วิธีการดำเนินชีวิตที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต และความสุขของคนไทย สอดคล้องกับโครงสร้างที่นำเสนอหรือไม่อย่างไร 6. ถ้าไม่สอดคล้องคนไทยควรมองมองความสุขในองค์ประกอบใดบ้าง 7. แนวคิดผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ มองคุณภาพชีวิตในมิติความสุข สอดคล้องกับโครงสร้างที่เสนออย่างไร

ตารางที่ 3-2 (ต่อ)

การเก็บข้อมูลภาคสนาม	กลุ่มตัวอย่าง/ ขนาดตัวอย่าง	ประเด็นคำถาม
กลุ่มที่ 2 ประชาชนพื้นที่ จังหวัด จ.สมุทรปราการ จ.ชลบุรี	จังหวัดละ 150 ตัวอย่าง รวม 300 ตัวอย่าง ประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ จังหวัดตัวอย่าง โดยหน่วย ตัวอย่างคือประชาชนที่มี อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป มีความกระจายตาม เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ในการเก็บ ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างใช้แผนที่ กลุ่มเขต สำนักงานสถิติ แห่งชาติ	ประกอบด้วย ส่วนที่หนึ่ง ข้อมูลทั่วไป ของ กลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา รายได้ อาชีพ/ การทำงาน อาชีพเสริม สถานภาพสมรส ลักษณะ ที่พักอาศัย ความพึงพอใจ ของรายได้ ส่วนที่สอง ความคิดเห็น ทัศนคติ ความพึงพอใจ ความรู้สึก ครอบคลุมนิติ สุขภาพกาย สุขภาพจิต ครอบครัว การทำงาน สภาพแวดล้อม การศึกษา การใช้เวลา/ พักผ่อนหย่อนใจ ความรู้สึก/ อารมณ์ทางบวก การมีเป้าหมายในชีวิต ความสงบในจิตใจ และ การปฏิบัติทางศาสนา

1. การวิเคราะห์ความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ

ในการวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูล ที่ได้จากการสำรวจภาคสนาม จัดการข้อมูลเพื่อวิเคราะห์
หาค่าความน่าเชื่อถือโดย พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อถือได้ (Reliability Coefficient)
สูงสุด โดยคำนวณจากค่าอัลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha) และทดสอบความแม่นยำตรง
(Construct Validity) และการหาค่าความสัมพันธ์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษา จะได้ทำการศึกษาโดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และ ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในมิติความสุขระดับปัจเจก

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ ร้อยละ เป็นต้น
2. การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตในมิติความสุข โดยพิจารณาจากค่าอัลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.0-1.0 โดยมีเกณฑ์การพิจารณา คือ ค่าอัลฟาครอนบาค มีค่าเข้าใกล้ 0 หมายถึง เครื่องมือวัด มีค่าความเชื่อมั่นต่ำ และ ค่าอัลฟาครอนบาค มีค่าเข้าใกล้ 1 หมายถึง มีค่าความเชื่อมั่นสูง และการพิจารณาทิศทางของความสัมพันธ์ ถ้าค่าความเชื่อมั่นมีค่า เป็นบวก แสดงว่า มีความสัมพันธ์ทิศทางไปทางเดียวกัน และหากค่าความเชื่อมั่นมีค่าเป็นลบ แสดงว่า ความสัมพันธ์มีทิศทางความสัมพันธ์ในทางตรงข้าม
3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์บางส่วน (Partial Correlation Coefficient) โดยใช้วิธี การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น (Multiple Regression) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง องค์ประกอบ และตัวชี้วัด เครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตในมิติความสุข และการวิเคราะห์ข้อมูลหลายตัวแปร (Multivariate Analysis) โดยวิธี วิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อศึกษาโครงสร้าง ความสัมพันธ์ของตัวแปรหลายตัวแปร และเพื่อลดจำนวนตัวชี้วัด ที่มีความสัมพันธ์กัน โดยใช้ ค่าสถิติ สัมประสิทธิ์ หรือน้ำหนักของตัวแปรอิสระ (Factor Loading) ซึ่ง คือค่าร่วมกัน (Communality) ของตัวแปรอิสระที่เป็นปัจจัยร่วมของตัวแปรตามที่ศึกษา (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2552, หน้า 214-278) ตัวแปรที่นำมาศึกษาหาความสัมพันธ์ ประกอบด้วย องค์ประกอบ 11 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบ ด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจ ครอบครัว การทำงาน สภาพแวดล้อม/ สิ่งแวดล้อม การศึกษา เวลา/ การใช้เวลาพักผ่อนหย่อนใจ ความรู้สึก/ อารมณ์ทางบวก การมีเป้าหมายในชีวิต ความสงบในจิตใจ/ การพัฒนาจิตใจ ความเชื่อ/ ความศรัทธา/ การปฏิบัติทางศาสนา และตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ความเพียงพอของรายได้ สถานภาพสมรส ลักษณะบ้าน การมีห้องพระ พื้นที่ (ในเขตเทศบาล นอกเขตเทศบาล) โดยการพิจารณาค่า ค่าสัมประสิทธิ์
3. การจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ และเผยแพร่งานวิจัย
4. ปรับปรุงร่างรายงานฉบับสมบูรณ์
5. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์